

EL NOU TESTAMENT: LES SEVES VERSIONS,

PEL DR. PÈRE POUS, PROF. DE SDA. ESCRITURA

EN EL SEMINARI DE VICH

Senyors :

La sèrie de conferències culturals de primavera, que comencen ja a ésser feliçment tradicionals en aquesta Biblioteca Balmes d'estudis religiosos, aquest any han de versar sobre un tema ben interessant i, més que res, de molta oportunitat, ja que l'"Obra del Sant Evangeli" pot donar la bona nova de tenir quasi enllestida la traducció catalana, amb l'anotació oportuna, de la part de la Bíblia que en diem Nou Testament. Aquesta oportuniíssima publicació, de realització ben pròxima, ajudant Déu, dóna una actualitat i un interès tot especials a las conferències projectades i que avui inaugurem. Si les matèries tractades els anys anteriors atragueren l'atenció del públic selecte congregat en aquest lloc, no dubtem pas que serà també ben acceptada la que constitueix l'objecte de les presents conferències, motivades per la feliç circumstància ja esmentada.

La d'avui no serà especialitzada com les que seguiran; és només una senzilla introducció, o si voleu, el rètol o la portada. Per això el títol és :

EL NOU TESTAMENT: LES SEVES VERSIONS

El tema d'aquesta conferència m'ha fet venir a la memòria un article meu, que publicà *Lo Missatger del Sagrat Cor de Jesús* pel setembre de 1921, a l'acabament de l'any del Centenari de Sant Jeroni (setbre. 1920-setbre. 1921), en el qual, després de remarcar el gran mèrit del Sant Doctor, sobretot pels seus treballs escripturístics, indicava també l'oportunitat d'aquella remembrança quinze voltes centenària, oportunitat manifestada principalment pels excel·lents resultats que ha produït i ha de produir encara.

Deixant de banda, deia, que tot el que sigui enlairar la nostra consideració a l'ordre sobrenatural, com ho fa l'estudi de les Sagrades Escriptures, és sempre d'oportunitat i d'una conveniència i fins necessitat ben real i actual, treia en el dit article alguns dels bons efectes que s'han seguit de' consola-

dor desvetllament i de la saludable reacció, ben patents a hores d'ara en el camp catòlic, respecte als estudis bíblics, multiplicant-se per mercè divina les institucions i obres orientadores que porten en llur actuació mateixa una fermaça certa del triomf de la veritat revelada; confirmant-se una vegada més aquella dita tan coneguda del tercer llibre d'Esdras, 4, 38: "La veritat persevera i preval eternament, i té vida i valor que mai no s'acabarà". *Veritas manet et invalescit in aeternum, et vivit et obtinet in saecula saeculorum.*

L'experiència ha comprovat, i comprovarà més encara, que l'ambient escripturístic que s'ha anat formant després de l'Encíclica *Providentissimus* del Papa Lleó XIII i de les disposicions del Papa Pius X, i molt particularment d'ençà de l'esmentat Centenari de Sant Jeroni, per les exhortacions del Papa Benet XV en la seva preciosa Encíclica *Spiritus Paraclitus* (15 setembre 1921), per les recomanacions dels Prelats de l'Església i per l'interès manifestat pels qui comprenen la importància d'aquesta bona orientació, — que aquest ambient, dic, — ha de tenir gran eficàcia, segurament, per a enfortir la fe i la pietat, no solament dels qui es dediquin amb amor i amb les degudes disposicions a aquests estudis, sinó fins i tot dels qui vulguin només aprofitar-se dels excel·lents fruits que s'han de produir; ja que en la Sagrada Escriptura tot bon cristià ha de voler trobar-hi l'aliment savorós i nutritiu que enforteix la seva vida espiritual.

Una consideració feia també en aquell article, que crec oportú recordar ara: la conveniència que imitem al Doctor Màxim, particularment en la seva activitat tan admirable. "Ell ens ensenya d'ésser incansables quan es tracta de donar glòria a Déu i honor a l'Església Santa, sobretot propagant i fent triomfar la veritat. Ens ensenya molt particularment el bon ús que havem de fer de la paraula de Déu, exposant-la al poble fidel d'una manera que se li faci intel·ligible. Per això esmerçà ell tant de temps i de treball en la traducció llatina de la Bíblia, a fi que tothom pogués aprofitar-se del diví tresor contingut en l'Escriptura. I sense cap mena de dubte podem assegurar que, si ara visqués el sant Doctor, per la mateixa raó que el mogué a fer la traducció llatina, faria també o aprovaria que es fessin versions en llengua vulgar, atenent sempre les lleis prudentíssimes donades per l'Església." "Avui, doncs — deia a l'acabament d'aquell article —, avui que són estimades més que mai les llengües vives, avui sobretot que és tan arrelada l'afició, ben natural, a la llengua materna, és molt de desitjar, i fins és cosa urgent, que també en la nostra llengua puguem tenir aviat una versió moderna i ben feta de la Sagrada Escriptura". Poc esperava jo llavors, que aquell fervent desig, que després s'ha vist que érem molts els qui el sentíem, havia de tenir tan prompte una tan consoladora realitat com la que estem presenciant actualment. Ara sí que es pot dir que els catòlics catalans donem proves de voler que també la nostra llengua ocupi el lloc degut en el concert

de lloances que a Déu es donen mitjançant l'estudi i les versions ben fetes de les Escriptures santes. No podia la nostra llengua desentendre's de la dolça obligació recordada per Sant Pau (Phil. 2, 11), de confessar la divinitat de Jesucrist.

Convé emperò moltíssim, almenys segons la meua manera de veure, que en la realització d'una obra tan excellent no es perdi pas de vista l'exemple del Doctor Màxim, qui en la seva traducció llatina cercà, més que l'elegància de forma, que tampoc menyspreava, l'exposició clara i recta del vertader sentit del text sagrat, qui, ja per ell mateix, té tots els atractius, i més que cap altra cosa penetra en el més íntim i més viu de l'ànima, segons l'expressió tan coneguda de Sant Pau (Hebr. 4, 12).

Heus aquí indicat el caire que vol donar a la seva versió de la Bíblia (i per ara del Nou Testament) el benemèrit Foment de Pietat Catalana, responent a la seva idealitat, prou coneguda i elogiada, de procurar i proporcionar al nostre poble el nodriment substanciós d'una pietat ben sòlida.

Preparar, per dir-ho així, l'ambient per tal de fer estimar millor l'obra mateixa, és, com he dit ja, l'objecte d'aquesta sèrie de conferències que avui inaugurem, comptant amb el favor diví i la protecció maternal de la Seu de la Saviesa que presideix aquest acte.

I en aquesta primera conferència, que hauria d'ésser, segons he dit, com una senzilla introducció o preparació per a les següents, anem a veure breument: 1ra) per què comença el "Foment de Pietat Catalana" la seva versió bíblica pel Nou Testament; 2na) qualitats que ha de tenir la versió si ha de contribuir verament a la sòlida pietat del nostre poble; i 3ra) propòsits del "Foment de Pietat Catalana" sobre aquest punt.

§ I

És de tots els aquí presents prou coneguda la divisió dels llibres sants en Antic i Nou Testament, segons que es tracta de llibres sagrats escrits abans de Jesucrist referents a la història i condició del poble escollit en la seva aliança amb Déu, o de llibres escrits pels apòstols o per deixebles d'ells, al bell principi de l'era cristiana, llibres aquests últims que contenen amb tota propietat el Testament nou, o de la Llei de gràcia, és dir, les promeses fetes per Jesucrist als seus seguidors de donar-los la seva gràcia en aquesta vida i la glòria eterna en l'altra, promeses i donacions segellades amb la seva sang divina i vigents de la seva mort ençà.

És clar que tindria també els seus avantatges el començar la versió de la Sagrada Escriptura pels llibres de l'Antic Testament, més i més essent la Llei antiga la preparació o, usant la frase de Sant Pau (Gal. 3, 24, 25), el

pedagog o la introducció de la Llei nova (Veg. també Hebr. 7, 19). Emperó hi ha hagut raons poderosíssimes que han mogut al "Foment de P. C." a començar la versió seva no per l'Antic Testament, sinó pel Nou.

A més de raons d'ordre pràctic, que no fa al cas recordar aquí, segurament la raó que més haurà influït a aquest propòsit ha estat la mateixa transcendència d'aquesta part de la Bíblia que en diem Nou Testament. I no és pas el nostre el primer cas de donar-li aquesta preferència. Podríem citar molts comentaris i moltes versions de la Bíblia que ho han fet també així. Per a citar només alguns autors moderns i dels més coneguts entre nosaltres, recordaré solament els ben famosos comentaris del cèlebre dominic francès P. Lagrange sobre molts dels llibres del Nou Testament, les *Praelectiones Biblicae* del plorat redemptorista espanyol P. Adrià Simón, la *Introductio in Sacram Scripturam* del professor de Sagrada Escriptura del Seminari al Laterà Dr. Èrnest Rufini: aquests i molts d'altres s'han ocupat abans que tot dels llibres del Nou Testament. I de versions, sense sortir d'Espanya, quantes en podria retreure que es concreten només al Nou Testament! Així la del nostre Pare Jaume Pons, de la Companyia de Jesús (de l'Antic Testament té traduït només el Salteri); la del Canonge Lectoral de Pamplona Dr. Emili Romàn Torio; la del P. Carmelo Ballester, Missioner Paül de Madiid; les de Vaughan, Hugues i tantes d'altres. Els protestants mateixos han fet únicament la versió del Nou Testament en català. Una de les raons, i podríem dir la principal, que tant aquests autors com el "Foment de Pietat Catalana" han volgut atendre per a seguir aquest ordre, és indubtablement la conveniència dels fidels i la major utilitat pràctica; però aquesta conveniència i aquesta utilitat major del Nou Testament sobre l'Antic ja prové de la seva transcendència.

És una gran veritat (malgrat l'opinió contrària de molts racionalistes que no volen veure en la Bíblia sinó una evolució gradual vers el teisme i el monoteisme), és una gran veritat, dic, que el vertader centre de les Sagrades Escriptures és Jesús nostre adorable Redemptor; Ell n'és talment l'alfa i l'omega, complint-se plenament el que escrivia d'elles Sant Pau: *Finis Legis est Christus* (Rom. 10, 4), ço que exposat per Sant Ambrós i altres Sants Pares ve a dir que, sota l'envoltori de les sagrades lletres, no hi ha pàgina que no amagui o contingui Jesucrist.

Jesús mateix en diversos indrets de l'Evangeli sosté amb termes ben explícits que l'Antic Testament es troba com ple d'Ell, sospirava per Ell; i remetia sovint tant els enemics com els amics als testimonis que respecte d'Ell deixaren consignats les Santes Escriptures. Com llur Mestre, també els Apòstols presentaven constantment els testimonis de la Llei antiga a favor de la Llei nova, aprofitant degudament aquella deu abundantíssima i aquell ric tresor, recalcant sovint la perfecta harmonia que regna entre la

vida i els fets del Salvador i les antigues profecies. D'aquests mateixos textos es desprèn que el valor del Testament o Pacte antic li ve de l'esplendor que havia de tenir el Nou Testament, que és el qui ens descriu directament el Messias Fill de Déu i la seva obra redemptora.

Cercant com el ressò de tota la tradició, podríem expressar-la valent-nos d'una bella comparança de Sant Agustí per a manifestar com l'Antic Testament diu relació amb Jesucrist i amb el Testament Nou. Com en una lira únicament les cordes són naturalment sonores i el que les sosté no té altre objecte que contribuir a la més bella producció dels sons; així l'Antic Testament contribueix també, a la seva faisó, a la bella harmonia del Nou Testament, que és com la part sonora de la lira que canta el nom i el regne de Jesús nostre Senyor. (V. Fillion, *L'Étude de la Bible*, p. 36, París, 1922).

Podem ben dir, segons això, que els escrits de l'Antic Testament són com tants de raigs convergents dels quals Jesús és el veritable centre. Els Sants Pares i Doctors cercaven Jesucrist en les pàgines sagrades de la Bíblia, i així es comprèn la frase tan coneguda de Sant Jeroni: *Ignoratio Scripturarum ignoratio Christi est* (*In Is.* prol.); idea que Sant Ambròs expressa bellament amb aquestes altres paraules: "La copa de la saviesa és a les vostres mans. És copa doble: l'Antic i el Nou Testament. Beveu-ne, car en ambdues copes hi beureu del Crist" (*In Ps.* I. n. 33). Això mateix ve a significar aquella frase feta tan famosa a l'edat mitjana: *Novum Testamentum in Vetere latet; vetus Testamentum in Novo patet*. O per dir-ho amb frases posteriors de Bossuet i Lacordaire: "La Llei és l'Evangeli amagat; l'Evangeli és la Llei aplicada". "La figura del Crist aclareix amb la seva llum i la seva bellesa tota l'Esclatada Santa" (V. Fillion, *ib.* p. 39).

Però millor que ningú exposà la transcendència del Nou Testament damunt l'Antic l'inspirat autor de la Carta als Hebreus, ja en aquell majestuós començament on sentim tota l'alta i profunditat d'expressió del gran Apòstol, qui tan altíssim concepte tenia, i volia que tingués tothom, de Jesucrist: "Déu, qui en altre temps parlà com per parts, o gradualment, i de moltes maneres, o formes, a nostres pares mitjançant els profetes, últimament en aquests dies ens ha parlat per mitjà del seu Fill, que Ell constituí hereu de tot i pel qual creà també els segles, o la duració del món". Quina bellíssima antítesi per a remarcar l'excel·lència del Nou Testament sobre l'Antic! La Llei vella fou predicada pels profetes, qui no eren més que homes, mentre la Llei nova ens és predicada i donada pel mateix Fill de Déu. Déu, parlant als avantpassats valent-se dels profetes, els parlà com fragmentàriament i amb varietat de formes; mes parlant-nos pel seu Fill, que és el seu Verb mateix fet home, ens revelà la veritat entera i plana.

Déu era en veritat qui parlava pels profetes; mes de quina manera Ell mateix ens haurà parlat pel Fill en qui hi ha tota la plenitud de la divinitat!

Quant més feliços, doncs, som certament nosaltres que els qui reberen la revelació antiga! Feliços els qui hem vist i sentit el què no pogueren els nostres pares per més que ho desitjaven! Tot això està verament contingut en aquest magnífic exordi, que fa venir a la memòria el sublim proemi de l'evangelista Sant Joan: "El Verb es va fer home i fixà la seva tenda entre nosaltres, i hem vist la seva glòria, la glòria que li pertoca com Unigènit del Pare, ple de gràcia i de veritat"; gràcia i veritat que ens ha brollat de la seva mateixa font, ja que *gratia et veritas per Iesum Christum facta est*; i així no és estrany que Ell ens hagi declarat, ens hagi posat en plena llum les més sublimes i amagades veritats, puix com Verb que és del Pare, és l'únic qui pot descriure'ns i explicar-nos els divinals misteris: "L'Unigènit qui està en el si del Pare, Ell és qui ens ho ha contat". *Unigenitus qui est in sinu Patris ipse enarravit.*

Heus aquí plenament demostrada la transcendència sublim de l'Évangeli i dels altres llibres del Nou Testament, que bé poden ésser considerats com comentaris, explicacions i aplicacions del mateix sant Evangeli. És la veu de Jesús que perdura i ressona entre nosaltres com paraula de vida eterna. És la figura del diví Mestre, tota amorosa i penetrant l'esperit, captivadora de tota voluntat i de tota intel·ligència recta, per la doble força del seu encís verament diví i de la seva doctrina i exemplaritat que el fan infinitament amable.

I essent així, és ben natural la frisança de tot bon catòlic per a conèixer aquests sants llibres i sadollar-se de l'aigua divinal que en brolla a bell doll, sobretot pel qui s'acosta amb aquella bona disposició que volia Sant Agustí en dir: "Nosaltres oïm talment l'Évangeli com si oïssim al mateix Senyor. Puix les paraules precioses que brollaven de la seva boca són les escrites per a nosaltres en l'Évangeli i per a nosaltres guardades, com per a nosaltres llegides i es llegiran també per als nostres descendents i fins a la fi dels segles. El Senyor és al cel però també aquí fet veritat. *Nos itaque sic audiamus Evangelium quasi praesentem Dominum. Quod enim pretiosum sonabat de ore Domini, et propter nos scriptum est et nobis servatum et propter nos recitatum et recitabitur etiam propter posteros nostros, et donec saeculum finiatur. Sursum est Dominus, sed etiam hic est veritas Dominus (In Ioh., tract. XXX, 1).*

A propòsit d'això, no em sé estar de recordar aquí les interessants i oportunes frases que deixà consignades en la seva *Història d'una ànima* la santa dels nostres dies Santa Teresa de l'Infant Jesús: "Quan no sabia o no podia meditar, escriu ella, acudia a les Escriptures santes, on trobava un manà amagat, sòlid i puríssim. Però el Sant Evangeli, més que cap altre llibre, manté la meva oració: en ell veu a gust la meva pobreta ànima. Cada vegada hi descobreixo noves llums, ocults i misteriosos significats... Solament obri el Sant Evangeli, respiro de seguida el seu perfum reconfortant o embriagador i sé el camí que he de seguir per arribar a nostre Senyor". I en altre lloc,

fent l'elogi de la Verge i Màrtir Santa Cecília, diu que "fou ella durant tota la seva vida un càntic harmoniós, fins en mig de les majors tribulacions"; i "això no m'estranya, afegeix, car el Sant Èvangeli reposava damunt el cor d'aquesta santa verge"; i per a imitar-la, ella el portà també de dia i de nit damunt el seu cor. — Recollim també unes altres frases de la Santa, que poden servir-nos com d'explicació de l'interès que ha posat i posarà el Foment de Pietat Catalana en l'Obra del Sant Èvangeli i Versió de la Sagrada Escriptura: "De vegades, escriu la Santa, llegint certs tractats espirituals que presenten el camí de la perfecció sembrat de mil obstacles, el meu pobre esperit s'hi cansa ben aviat: tanco el llibre que em carregava el cap i asseca el cor i prenc la Sagrada Escriptura. Aleshores tot em sembla lluminós, una sola paraula descobreix a la meua ànima horitzons infinits, la perfecció em sembla fàcil, veig que n'hi ha prou amb reconèixer el propi no-res i lliurar-se com un nin als braços del bon Déu".

No és veritat que, escoltant aquesta santa moderna, ens sembla com sentir el ressò de la veu del solitari de Betlem, del Dr. Màxim, recomanant a tothom la lectura i la meditació dels llibres sants? Recordem-ne algunes frases del gran Mestre i haurem de reconèixer que la nostra santa és ben bé de la seva escola. En la carta a Paulí (58) escriu: "Tot el que llegim en els llibres divins és esplendent i brilla fins en la seva escorça mateixa, però és molt més dolç o consolador en la seva substància". *Totum quod legimus in divinis libris nitet quidem, et fulget etiam in cortice, sed dulcius in medulla est.* I en la Carta a Leta (107), parlant-li de la millor manera d'instruir la seva filla, li diu així: "En lloc de brillants i sedes estimi els llibres sants. Aprengui primer el Salteri (per l'ús litúrgic i piadós). Passi després als Èvangelis, que ja no ha de deixar mai més. Aficioni's també moltíssim als Fets i a les Cartes dels Apòstols i quan hagi enriquit el tresor del seu cor amb aitals joies, aprengui de memòria els Profetes", etc. *Pro gemmis et serico divinos codices amet. Discat prius Psalterium. Ad Evangelia transeat, numquam ea positura de manibus. Apostolorum Acta et Epistolas tota cordis imbibat voluntate. Cumque pectoris sui cellarium his opibus locupletaverit, mandet memoriae Prophetas,* etcètera. On veiem, de pas, ben confirmat el que hem dit de la preferència donada, en ordre a la pietat, als llibres del Nou Testament.

Altres semblances podríem recordar encara entre el que escriví o féu Sant Jeroni i la Santa dels nostres dies. El Sant Doctor escrivia en la seva carta a Demètria (130): "Estima les Escriptures sagrades i t'estimarà la saviesa. Aquests són els ornaments que has de portar al pit i a les mans. No conegui o no sàpiga la teva llengua sinó Crist". *Ama Scripturas sanctas et amabit te sapientia. Haec monilia in pectore et in manibus tuis haereant. Nihil aliud noverit lingua nisi Christum.* La Santa deixà escrit també: "He de morir amb les armes a la mà, empunyant l'espasa de l'esperit, que és la paraula de

Déu". — Tots sabem que Sant Jeroni esmerçà la millor part de la seva vida en treballs bíblics i sobretot a donar a l'Església una bona Versió de l'Escritura santa. També la nostra Santa beneirà des del cel els nostres esforços per a una empresa semblant, encara que molt més humil, puix trobem en els seus escrits que es plany de la diversitat de traduccions i manifesta un fervent desig de conèixer la llengua original per tal de "poder llegir, diu ella, la paraula de Déu, tal com Ell va dignar-se conversar amb els homes"

No hi ha, doncs, cap dubte que tant el Sant Doctor, com la Santa d'avui, com tots els vers aimadors i fomentadors d'una pietat ben sòlida, han de veure amb bons ulls i beneir l'"Obra del Sant Evangeli" i la Versió del Nou Testament i de tota la Bíblia.

De moment el que urgeix més és completar el Nou Testament en català. Havent-hi ja ben traduïts els llibres de l'Evangeli i Fets dels Apòstols, i publicada últimament una bellíssima i utilíssima Concòrdia Evangèlica, publicacions una i altra que fan honor a l'Obra del Sant Evangeli, al Foment de Pietat Catalana i a la nostra terra, per què no publicar també a continuació ben traduïdes i anotades les admirables cartes de Sant Pau, el cor del qual, tan semblant al Cor del mateix Crist fins a dir Sant Joan Crisòstom: *Cor Christi cor Pauli*, apareix tan encès del diví amor (*charitas Christi urget nos*), que volia abrindar el món enter? Quin comentari millor de l'Evangeli que els preciosos escrits del gran Apòstol, com també les cartes interessantíssimes del Príncep dels Apòstols, amb les de Sant Jaume, de Sant Judas i de l'Apòstol de la caritat? Quina cosa més apta per a enfortir la fe i la pietat del nostre poble que els escrits dels qui poden dir-nos com Sant Pere: "No és pas creient en fàbules enginyosament imaginades que us hem fet saber el poder i la vinguda de Nostre Senyor Jesucrist, sinó com testimonis oculars de la seva majestat." *Non doctas fabulas secuti notam fecimus vobis Domini nostri Iesu Christi virtutem et praesentiam: sed speculatores facti illius magnitudinis* (2 Petr. I, 16). I què dir de l'Apocalipsi, glorificació suprema de l'Anyell immaculat, fet víctima per la redempció del món; revelació confortadora del triomf definitiu de Jesucrist i de la seva Església?

Tota vegada que de tots aquests escrits se n'ha de parlar per extens en les conferències següents, passem ja a tocar breument el nostre segon punt.

§ 2

Qualitats que ha de tenir la Versió per a contribuir verament a la sòlida pietat del nostre poble.

De primer antuvi pot semblar cosa fàcil i planera el fer una versió del text sagrat de la Bíblia, i més encara concretant-se només al Nou Testament.

Però s'equivocaria certament qui així ho cregués, i donaria proves de no saber conèixer o distingir quan una versió és com cal. Per a persuadir-nos de la gran dificultat d'una bona versió bíblica n'hi ha prou amb fixar-nos en Sant Jeroni. Quants estudis preliminars lingüístics, topogràfics, arqueològics, i sobretot teològics i patristics considerà ell com del tot imprescindibles abans d'empendre's una obra tan grandiosa i lloable com la que ell portà a terme! Quants anys de tanteigs i de preparació abans de donar per acabada la seva obra! Quantes crítiques li costà, quantes polèmiques hagué de sostenir fins amb el gran Bisbe d'Hipona i altres grans personatges del seu temps! Quant va haver de sofrir, segons es desprèn de la interessantíssima sèrie de cartes que se'n conserven! Veia ell prou bé, i és el primer que ha de tenir present tot traductor de la Bíblia, que no es tracta de llibres com qualsevol altres, notables tal vegada per llur forma clàssica o per l'enginy i talent que hi revela l'autor, sinó de llibres que tot i ésser escrits per homes de molt variat estil i de diversíssim mèrit literari, són també escrits del mateix Déu, qui se n'ha valgut per a parlar amb nosaltres i comunicar-nos les veritats d'ordre sobrenatural que li ha plagut de revelar-nos per aquest mitjà. I qui pot dubtar que aquesta consideració sola ja exigeix una atenció i preparació que mai no serà excessiva?

Però fins concretant-nos a l'aspecte merament humà dels llibres sants, el mateix Sant Doctor ens podria prou dir les grans dificultats que llur versió importa. És cosa sabuda i evident que el mèrit d'una versió està en la penetració o comprensió i en l'expressió ben feta de les idees i dels pensaments que volgué expressar l'autor en el seu escrit. I aquí rau precisament la gran dificultat de traduir bé els llibres sants, ja que hem de penetrar, per dir-ho així, en el pensament de l'autor sagrat, valent-nos precisament d'aquells mitjans d'expressió de què ell mateix es valgué. Podrà donar-se algun cas de compenetració d'intel·ligències sense valer-se dels mitjans lingüístics d'expressió, com segons alguns autors sembla que ha d'explicar-se el cas de Sant Tomàs d'Aquino, qui, desconeixent la llengua grega emprada per l'Apòstol, penetra qualque volta tota la força de l'expressió original en fer el comentari de les seves Cartes; però l'ordinari i propi és que s'ha de conèixer bé el llenguatge literari de l'autor corresponent, amb totes les singularitats que puguin haver-hi intervingut i que més o menys podien modificar el sentit de les expressions usades.

Així per a una bona versió d'un llibre qualsevol dels del Nou Testament no n'hi ha prou que el traductor conegui la llengua grega, per més que en aquest idioma fossin tots ells escrits en general, sinó que s'ha de parar compte que no era el grec literari el que generalment usaren els seus autors, sinó el llenguatge anomenat comú, la *διάλεκτος κοινή*, matisat moltes vegades amb frases on es veu ben marcada la influència de llur caràcter hebraic

o aramaic, i pel mateix semititzant. "Concedint la part que es deu al semitisme, innegable en alguns textos del Nou Testament, tot i ésser escrits en grec, és cert però que en llur conjunt aquests escrits prenen per base la llengua grega usual que permetia a llurs autors de fer-se entendre dels fidels a qui directament s'adreçaven." El Nou Testament, i en gran part també l'Antic, és abans que tot un llibre popular, i com ha escrit un autor modern, Moulton, II, Introd. (Veg. *Rev. Bibl.*, gener 1926, p. 19), "és la més gran protesta contra l'artificialisme tant en voga". D'aquí ve que no és convenient en general cercar-hi, ni l'elegància d'estil, ni perfecció de llenguatge literari, ans és preferible ben sovint conservar en la traducció cert caràcter arcaic de l'original, que el fa sumament venerable i atractiu. El millor fóra segurament servir el just mig. D'una banda és veritat que la versió ha de procurar-se que sigui com més correcta i fins elegant possible, mentre s'acomodi bé al pensament de l'autor; però també és veritat, d'altra banda, que en general la Bíblia no vol ésser traduïda d'una manera, ni que sigui sots l'aspecte literari, excessivament moderna: "la seva dignitat ensems que el seu valor literari se'n ressentirien certament". (V. *Rev. Bibl.*, l. c.)

També sobre aquest punt ens dona bé la pauta Sant Jeroni. Ell qui coneixia i estimava prou el llenguatge literari, i fins era aficionadíssim al classicisme, que sabia usar amb tota la dignitat i propietat quan li semblava; en traduir els Llibres Sants, mai no volgué fer ostentació de classicisme, mai no cercà l'elegància de dicció com mitjà de lluïment, sinó que es proposà entendre i expressar degudament el sagrat text, valent-se, quant a la forma, de la que li semblava més escaient en cada cas, sempre però amb naturalitat i sense gens d'afectació. Escolteu el que diu ell mateix en la carta 36, 4, responent a crítiques que se li feren sobre aquest particular: "Siguin d'altres elegants en llur dicció, siguin lloats com pretenen. Jo en tinc prou amb parlar de manera que m'entenguin, per tal que tractant de les Escriptures, imiti llur simplicitat o senzillesa". *Sint alii disserti, laudentur ut volunt... Mihi sufficit sic loqui, ut intelligat ut de Scripturis disputans, Scripturarum imiter simplicitatem.*

Hi ha també un altre punt difícil en tota versió bíblica, i no cal dir que s'hi ha de topiar també en voler traduir el Nou Testament. S'escau alguna volta que algun text, sia críticament, sia exegèticament i fins tradicionalment considerat, es presta a interpretacions o versions un xic distintes, divent-se, en la versió sobretot, adoptar-ne una de sola com a més pròpia. En aquests casos, si les divergències no afecten en res al dogma o a la moral, i es tracta merament d'opinions diverses dintre del camp catòlic, la norma a seguir ens la dona també el Doctor Màxim, qui disputant amb el seu amic Sant Agustí sobre la interpretació de certs llocs bíblics, li escrivia: *In Scripturarum si placet campo sine nostro invicem dolore ludamus* (C. 115). "En el camp

de les Escriptures discutim, si us plau, sense molestar-nos mútuament". Hom pot tenir una opinió diferent de la d'un altre, però sempre ha d'observar-se allò que el mateix Sant Doctor diu en la carta següent (1116, 32): *nec ipsa caritas minuitur, nec veritas odium pariat*, "ni s'afebleixi la caritat, ni la veritat engendri odi o malvolença".

Hi ha finalment un punt que té també la seva importància i que es presta a discussions: l'elecció del text del qual vol fer-se la versió. Amb poques paraules miraré de dir el que em sembla sobre això. És molt lloable certament una versió degudament feta sobre els textos originals, complint, com se suposa, les disposicions que l'Església té donades sobre treballs d'aquesta mena; i no escatimaré pas els elogis a aquells qui es proposen una obra tan meritòria. Així ho han fet, per exemple, Crampon a França i l'Institut Biblic Pontifici a Roma. Així i tot, crec també poder afegir que no ha de desmerèixer gens ni mica una versió que sigui feta curosament com cal, trauint directament de la Vulgata llatina, tenint però present al mateix temps el text original. No com Scio i Torras Amat, Martini, Glaire, Fillion mateix i molts d'altres que només en les notes fan cas de l'original, sinó en la versió mateixa, per més que es doni preferència en el possible al text de la Vulgata. Més encara, crec que és aquesta la manera preferible, tractant-se d'una versió que ha de servir directament per a fomentar la pietat sòlida del poble.

Fixem-nos en el que fa l'Església ara mateix, donant tant d'interès a la revisió de la Vulgata. Tants treballs esmerçats en aquesta obra, esperada pels intel·ligents amb vives ànsies, no ens diuen alguna cosa a favor d'aquest text, que ja pel sol fet d'ésser l'oficial en la nostra Església mereix tota la nostra veneració i estima? I tractant-se del Nou Testament, encara té la Vulgata un valor més especial, puix tothom sap que Sant Jeroni va restituir-lo, com diu ell, a la veritat o a la fe grega.

§ 3

Després del que he dit, no caldrà ja que em detingui a exposar el tercer punt d'aquesta conferència. El que es proposa el Foment en preparar la Versió Catalana de la Bíblia, i per ara el Nou Testament, qualsevol ho pot comprendre. Vol fer una Versió d'un caràcter tan científic i tan literari com calgui dintre la seva finalitat de fomentar en el nostre poble una pietat ben sòlida; però creu que per això mateix ha de fer-se també ben assequible. S'ha procurat repartir el treball entre diversos col·laboradors, no solament per atendre aquell aforisme tan assenyat: *pluribus intentus, minor est ad singula sensus*; sinó fins i tot per semblar això més convenient, donada la diversitat d'autors i de matèries en el mateix text sagrat: així podrà sortir

més assegurat el valor o el mèrit de cada versió particular. Els col·laboradors tots han estat triats d'entre els versats en els estudis bíblics, i fins graduats la majoria d'ells en els dits estudis; mereixen, per tant, pleníssima confiança que es farà obra totalment conforme a les sàvies orientacions i disposicions donades per la Santa Església. La Versió s'és feta del text de la Vulgata llatina, confrontant-la però amb els textos originals, no perquè desconeguem el valor que pot tenir una versió feta directament del text original, sinó perquè així ajuntem el respecte degut a la Vulgata amb l'apreci que es mereixen els originals mateixos.

El que s'intenta, doncs, és una obra que aprofiti i faci honor al nostre poble. Així, d'una banda, es contrarestarà eficaçment la propaganda protestant, actualment tan descarada en el nostre país, valent-se fins de mitjans il·lícits i ridículs; i d'altra banda, evitarem que pugui aplicar-se a Catalunya aquella trista pronòstiga del profeta Amós (8, 11): *Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et mittam famem in terram; non famem panis, neque sitim aquae, sed audiendi verbum Domini*. "Mireu que vénen dies, diu el Senyor, que enviaré fam a la terra; i no fam de pa, ni set d'aigua, sinó d'oïr (o diguem també de llegir) la paraula de Déu". Tan de bo que arrelés entre nosaltres l'afició a les Sagrades Escriptures fins a poder fer ben nostres aquelles valentes paraules escrites pels Macabeus en mig de llurs aficcions: "Ens trobem contents i satisfets, puix ens són de gran consol els sagrats llibres que tenim contínuament en nostres mans" (I Mac. 12, 9); o aquelles altres de Sant Pau: "Per la paciència i per la consolació de les Escriptures mantinguem ferma l'esperança". Ben seves féu aitals paraules el plorat president Joan Llimona, deixant-nos-les, podríem dir, com record en el seu article pòstum amb aquesta bella professió de fe, que em plau de repetir per cloure aquesta conferència: "Els cristians tenim el descans en la possessió de la Veritat per l'Església Santa, tenim la seguretat en les Sagrades Escriptures pel testimoni de Jesucrist, i estem tranquils i contents del nostre nobilíssim origen i del nostre felicíssim fi". La versió catalana del Nou Testament ha de contribuir amb seguretat a fer catalans de sòlida pietat i de fe arrelada com ho fou En Joan Llimona.